

Список використаних джерел

1. Вступили в силу взаємні торговельні обмеження між Україною та Російською Федерацією [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sk.ua/ua/news/3199>
2. Абромавічус повідомив, скільки втратять підприємства України через торговельні обмеження / Finance.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/news/-/368408/abromavichus-povidomyv-skilky-vtratyat-pidpryyemstva-ukrayiny-cherez-torgovelni-obmezhennya-rf>
3. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон УРСР від 16.04.1991 р. № 959-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – N 29. – Ст. 377.
4. За п'ять років Україна подвоїла експорт борошна і круп ЄС / Аграрне інформаційне агентство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agravery.com/uk/posts/show/za-pat-rokiv-ukraina-podvoila-eksport-borosna-i-kруп-v-es>
5. Воскобійник Ю. П. Особливості діяльності та напрями удосконалення біржового аграрного ринку / Ю. П. Воскобійник // Науковий вісник Національного аграрного університету. – 2007. – № 110. – 4.2. – С. 192–197.

КОТЛУБАЙ В. О.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри національної економіки,
кандидат економічних наук, доцент

ІНСТРУМЕНТИ ФОРМУВАННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

Загальновідомо, що зовнішня торгівля, промислово-інвестиційне та кредитне співробітництво з зарубіжними країнами дають потужний додатковий імпульс розвитку національної економіки. За останні два десятиліття зовнішня торгівля забезпечила майже чверть приросту світового ВВП.

Проте, в останні роки, у світі спостерігається тенденція до уповільнення темпів росту світової економіки. Так, за прогнозами різних міжнародних організацій, темпи росту у найближчі роки не будуть перевищувати 3,0–3,4 %. Це пояснюється значним перенасиченням міжнародних ринків товарами та послугами. Уповільнення темпів зростання світової економіки, як правило, призводить до зменшення споживчої спроможності населення, падіння цін на товари та послуги, наслідком цього є зменшення потреб країн в імпорті.

Так в 2015 р. падіння світових цін досягало від 30 % (на товари гірничо-металургійних комплексів, агропродукції та харчової промисловості) до 120 % (на товари хімічної промисловості та машинобудування).

На цьому фоні девальвація гривні та ескалація військового конфлікту в Україні, негативно позначилися на обсязі її зовнішньої торгівлі. Згідно з даними митної служби за 2015 р. Україна експортувала товарів на 29,3 % менш ніж у 2014 р. Незважаючи на складні відносини з Російською Федерацією, найбільший потік експорту товарів спостерігається саме на даному напрямку. Однак, це відбувалося у 2015 р. Починаючи з 2016 р., ситуація змінилася. Так з набуттям чинності Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС погіршилася кооперація з Росією. Відповідно інформації Державної статистики України, падіння експорту товарів у січні 2016 р. в порівнянні з січнем 2015 р. дорівнювало майже 32 %, при цьому імпорт зменшився тільки на 23 % (негативне сальдо склало 295 млн. грн) [1].

Головними причинами такої ситуації є введення Росією продуктового ембарго щодо України, не відповідність вітчизняних товарів та послуг європейським стандартам та, відповідно, їх не конкурентоспроможність на міжнародних ринках.

Для захисту власних виробників ЄС ввів для України тарифні квоти на більш ніж тридцять видів продуктів (м'ясо птиці, крупи, борошно, мед, молочні продукти і сухе молоко, гриби, тощо). Тобто, наведені види продукції Україна може продавати в ЄС без мит тільки в певних обсягах. Після закінчення квоти виробники повинні сплачувати мито, що робить їх товари не конкурентоспроможними у порівнянні з товарами виробників з країн ЄС [2].

Іноді квоти можуть бути не задіяні, тому що незначний обсяг квот на товари не в змозі зацікавити великих експортерів у зв'язку з тим, що витрати коштів та часу на їх отримання перевищують можливі прибутки.

У 2015 р. Україною були повністю вичерпані річні квоти на поставки в ЄС пшениці, кукурудзи, оброблених томатів, виноградного і яблучного соків, меду. Слід зазначити, що дію річної квоти на експорт пшениці ЄС тимчасово призупинив.

Для вирішення ситуації, що склалася з експортом в Україні, необхідно проведення відповідної державної політики щодо формування свого експортного потенціалу. Проведені дослідження наукових видань щодо формування експортного потенціалу країни та підприємства показали, що існує достатньо велика кількість інструментів щодо формування свого експортного потенціалу. Серед них виділяють дві найбільші групи — це зовнішні та внутрішні інструменти. На нашу думку, більш впливовішими є зовнішні інструменти, до яких відноситься державне регулювання зовнішньої торгівлі. Під таким регулюванням слід розуміти відповідну діяльність держави спрямовану на забезпечення необхідних передумов для здійснення зовнішньої торгівлі країни та захист її інтересів в економічній та політичній сферах.

Вважаємо, що застосування саме зовнішніх інструментів, які впливають на розвиток експортного потенціалу країни, є найбільш

ефективним на сьогоднішній день для України. Серед них, на нашу думку, слід виділити наступні:

- державні субсидії — експортери потребують субсидування їх участі у закордонних виставках з боку держави;

- спрощення митних та дозвільних процедур — експортерам промислової і високотехнологічної продукції доводиться витратити багато сил і часу на отримання необхідної дозвільної документації;

- надання пільгових експортних кредитів — залучення кредитів під державні гарантії та пільгові відсоткові ставки;

- збільшення розмірів квот на товари та розширення їх номенклатури — початок дії режиму вільної торгівлі надає право Україні розпочати такі консультації;

- страхування — оформляючи страховий поліс, підприємство буде мати фінансові гарантії при невдалому збігу обставин експортної діяльності;

- створення умов для розвитку транснаціональних корпорацій — саме транснаціональні корпорації зіграли важливу роль у формуванні експортного потенціалу країн, що розвиваються;

- створення експортно-виробничих зон — створюють умови для розширення експортного потенціалу, розвитку зовнішньої торгівлі і, відповідно, збільшення валютних надходжень від експорту товарів.

Застосування вищенаведених інструментів дозволить сформувати потужний експортний потенціал України, завдяки якому вона отримає не тільки джерело надходження твердої валюти, а й створить передумови для зростання валових внутрішніх накопичень, які використовуються для потреб розширеного відтворення.

Список використаних джерел

1. Отрицательное сальдо в январе увеличилось в 7,6 раза [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://telegraf.com.ua/biznes/ekonomika/2354177-gosstatistiki-otritsatelnoe-saldo-v-yanvare-velichilos-v-7-6-raza.html>.
2. ЗСТ и квоты: что мешает Украине «завоевать» рынок Европы [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.segodnya.ua/economics/enews/zst-i-kvoty-chto-meshaet-ukraine-zavoevat-rynok-evropy-688572.html>.